

V smeri konstrukcije srečanja in/ ali razhajanja. Feministični um ter antirasistično in dekolonialno delovanje v Abya Yali¹

Abstract

Towards the Construction of the History of a (Dis)Encounter: The Feminist Reason and the Antiracist and Decolonial Activity in Abya Yala

The article takes a decolonial point of view and attempts to advance a construction of the genealogy of the relationship between feminist politics and black and indigenous antiracist struggles in Abya Yala. The author explores the late emergence of antiracist, decolonial, and ethno-racial movements and struggles in Latin America, the understanding of *mestizaje* (racial mixing) ideology and Westernization as obstacles to overcome, and the attempts, even from the feminist side, of decolonizing the racist imperial mind.

Keywords: decolonial view, Abya Yala, racist imperial reason, black and indigenous antiracist struggles

*Yuderkys Espinosa Miñoso is an Afro-Caribbean antiracist, decolonial and feminist thinker born in the Dominican Republic. She is a founding member of the Latin American group GLEFAS (Group of Studies, Formation and Feminist Action), wherefrom she geopolitically locates her writing and thinking. She is currently working on a critique of feminism in Latin America and its Eurocentric and colonial past. Among other articles and books, she has published: *Hacia la construcción de la historia de un (des)encuentro: la razón**

¹ Príspevek je bil v angleškem jeziku objavljen v zborniku *Border Thinking: Disassembling Histories of Racialized Violence. Publication Series of the Academy of Fine Arts Vienna* (ur. M. Gržinić), Vol. 21, 2018. Berlin: Sternberg Press.

feminista y la agencia antirracista y decolonial en abya yala (2017); De qué es necesario un feminismo descolonial: diferenciación, dominación coconstitutiva de la modernidad occidental y el fin de la polidental: una crítica a la idea del progreso en las narrativas de liberación sexo-genericas y queer identitarias en Abya Yala (2015); Tejiendo de Otro Modo: feminismo, epistemología y apuestas descoloniales en Abya Yala (2014).

Povzetek

Avtorica v prispevku poskuša z dekolonialnega vidika predlagati konstrukcijo genealogije odnosa med feministično politiko ter črnskimi in staroselskimi antirasističnimi boji v Abya Yali. Raziskuje pozni nastanek antirasističnih, dekolonialnih in etno-rasnih gibanj in bojev v Latinski Ameriki, razumevanje ideologije procesa rasnega mešanja (*mestizaje*), in procese širše severnoameriške okcidentalizacije (t. i. pozahodenja) kot ovire za premagovanje in soočanje z rasističnim imperialnim umom, celo s strani feminizma, v njegovem poskusu, da bi ta um dekoloniziral.

Ključne besede: dekolonialni pogled, Abya Yala, rasistični imperialni um, črnski in staroselski antirasistični boji.

Yuderkys Espinosa Miñoso je afrokaribska avtorica, rojena v Dominikanski republiki, ki se ukvarja z antirasizmom, dekolonizacijo in feminizmom. Njeno pisanje in mišljenje je povezano z delovanjem latinskoameriške skupine GLEFAS (Group of Studies, Formation and Feminist Action), katere soustanoviteljica je. Trenutno se ukvarja s kritiko latinskoameriškega feminizma, tj. njegovega evrocentrizma in kolonialne preteklosti. Med njenimi članki in monografijami so: »Hacia la construcción de la historia de un (des) encuentro: la razón feminista y la agencia antirracista y decolonial en Abya Yala« (2017); »De qué es necesario un feminismo descolonial: diferenciación, dominación coconstitutiva de la modernidad occidental y el fin de la polidental: una crítica a la idea del progreso en las narrativas de liberación sexo-genericas y queer identitarias en Abya Yala« (2015); Tejiendo de Otro Modo: feminismo, epistemología y apuestas descoloniales en Abya Yala (2014).

V tem eseju poskušam z dekolonialnega vidika predlagati konstrukcijo genealogije odnosa med feministično politiko ter črnskimi in staroselskimi antirasističnimi boji v Abya Yali.² Raziskujem pozni nastanek antirasističnih, dekolonialnih in etno-rasnih gibanj in bojev v Latinski Ameriki, razumevanje ideologije procesa rasnega mešanja (*mestizaje*) ter procese širše severnoameriške okcidentalizacije (t. i. pozahodenja) kot ovire za premagovanje in soočanje z rasističnim imperialnim umom, celo s strani feminizma, v njegovem poskusu, da bi ta um dekoloniziral. Ob koncu analiziram davek, ki ga je feminizem v Latinski Ameriki plačal za vztrajanje pri razdrobljenem stališču držav in svoji obravnavi zatiranja, osredinjeni na družbeni spol.

V uvodu knjige iz leta 2014, *Tejiendo de otro modo: Feminismo, epistemología y apuestas descoloniales en Abya Yala* (Prepletati drugače: Feminizem,

2 Abya Yala, ki v jeziku kuna pomeni »dežela v polni zrelosti« ali »dežela vitalne krvi«, je ime, ki ga ljudstvo Kuna, staroselski narod, ki je naseljeval področje današnje severozahodne Kolumbije in jugovzhodne Paname, uporablja za sklicevanje na ameriško celino pred Kolumbovim prihodom.

epistemologija in dekolonialni zastavki v Abya Yali; glej Espinosa Miñoso idr., 2014), ki sem jo uredila z Diano Gómez Correal in Karino Ochoa Muñoz, obravnavamo zapleteno razmerje med feminizmom ter boji staroselk_cev in afriških potomk_cev na ozemlju, znanem po kolonialnem imenu Latinška Amerika. Z vajo vzpostavljanja spomina skušamo priklicati tukaj in zdaj, kako so se od konca osemdesetih let prejšnjega stoletja pričeli oblikovati boji staroselskih in afriških potomk_cev, ki so z zahtevami po (politični oziroma kulturno-organizacijski in epistemološki) avtonomiji in s kritiko evrocentričnega diskurza institucij, mednarodnega programa pravic, svetovnega razvoja ter politike lokalnih in mednarodnih urbanih družbenih gibanj, ki vztrajajo pri univerzalističnih pogledih in nacionalno-državnih idealih »dobrega«, osredinjenih na individualno delovanje in potrošništvo, vse bolj in bolj izpodbijali nacionalno državo.

Med svojim delom smo se spomnile na vsecelinsko kampanjo, ki je bila osredinjena na petstoto obletnico staroselskega, črnškega in ljudskega upora proti uradni proslavi tega, kar je evrocentrični diskurz poimenoval »odkritje Amerike«. Devetdesetih let prejšnjega stoletja se spominjamo kot desetletja, ki sta ga zaznamovala vstaja zapatistov v Mehiki ter začetek procesov v precejšnjem delu regije – v Gvatemali, Braziliji, Ekvadorju, Boliviji, Kolumbiji in Venezueli –, ki so se sprožili zahvaljujoč veliki mobilizaciji in vseljuskemu prebujenju gibanj staroselskih obdelovalk_cev zemlje in kmetič_ov afriškega porekla, pa tudi ljudskih mestnih gibanj. Ne nazadnje prepoznamo tudi del feminizma, ki je v teh procesih prisoten in jih spremlja. Da pa teh procesov ne bi idealizirali, priznavamo težave in ovire, ki so pestile te poskuse artikulacije med feminizmom ter staroselskimi in črnskimi ljudskimi boji. Medtem ko prepoznavamo poskuse vzajemnega priznavanja med feministkami in ženskami staroselskih in afriških gibanj, obenem opažamo, da so težave in nevarnosti poskusa oblikovanja agende skupnih interesov postale očitnejše. Zgodovina kaže na nemožnost pravičnejšega in bolj horizontalnega poslušanja drug drugega ter nezmožnost feminizma, da bi opustil svojo pretvezo izdelave univerzalne resnice o družbenospolnem zatiranju in načinih, s katerimi naj bi ga preoblikovali.

Zato artikulacije, sodelovanje in zavezništva med staroselskimi ženskami, afriškimi potomkami in ženskami, ki izhajajo iz teh ljudskih gibanj, s feministkami niso bili vselej lahki. Med drugim je težava v razrednem poreklu feministk in njihovem rasnem ozadju, in čeprav je vpogled znotraj feminističnega gibanja pokazal na prisotnost žensk, ki so potomke staroselk_cev in afriških ljudstev in ki izhajajo iz dela-

vskega razreda, ostaja dejstvo, da je velika večina belskih feministk, pa čeprav rasno mešanih, urbanih in univerzitetno izobraženih ter da izhajajo iz srednjega in višjega razreda. Kot so izpostavile in analizirale črnske feministke in rasizirane feministke drugih rasnih/etničnih skupin³ v ZDA (hooks, 2004; Lorde, 2003), je prav takšno poreklo pogojevalo njihove interpretacije zatiranja žensk, pa tudi osnovne postulate programa osvoboditve in razvoja, torej strategij, ki bi končale to zatiranje in pripeljale do družbe, h kateri stremimo. Ko to izrečemo, razlike med feministkami in organiziranimi ženskami subalternih skupin postanejo otipljive. Slednjih torej ni pritegnil ali vzpodbudil feministični boj, saj so ga vidle kot precej odmaknjene od svoje realnosti (Espinosa Miñoso idr., 2014: 22).⁴

Čeprav je vse več glasov staroselskih in afriških »žensk«⁵ sposobnih prepoznati, opazovati in napraviti viden seksizem, ki deluje v njihovih skupnostih in političnih organizacijah, pa še naprej obstajata meja in zapleten odnos med feminizmom in »ženskami« iz organizacij in/ali skupnosti ter staroselskih in afriških gibanj. To se mi zdi povezano z nekaterimi drugimi razlogi, h katerim se želim vrniti pozneje.

Dejstvo je, da se s širitvijo feminizma v širše družbene prostore in vključitvijo rasiziranih subjektov ter marginalnih skupnosti te težave niso več izražale le v odnosu med gibanji, temveč tudi znotraj feminističnega sistema razvrščanja ali klasifikacije. Nastala so nesoglasja zaradi neenakih odnosov »med ženskami«. Izkušanje simboličnega ter epistemičnega nasilja, rasizma, meritokracije in drugih oblik upravljanja ter podajanje in dedovanje položajev prestiža in moči kot tudi upravljanja besed in reprezentacij znotraj evrocentričnega feminističnega aktivizma nas je prestrašilo in spodbudilo k iskanju razlag, ki bi nam omogočile, da razumemo in upoštevamo svoje življenjske izkušnje. To je bila izkušnja zatiranja, ki jo je feminizem v svoji tradicionalni obliki sistematično zanimal; ta feminizem nam ni dovoljeval videti in analizirati zatiranja v njegovi pravi dimenziji.

Iz povedanega smo v Abya Yali večkrat izpostavile_i in teoretizirale_i te probleme znotraj feminističnih organizacij in širšega gibanja. Prve obtožbe o razrednih razlikah je sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja oblikoval

3 Prevod se nanaša na koncept »women of color feminism«, ker v slovenskem kontekstu do zdaj še vedno nimamo prevoda za besede »women of color« ali »people of color« (op. prev.).

4 Referenci, ki se pojavita sredi citata, se nanašata na hooks (2004) in Lorde (2003). Vsi prevodi so naši, razen ko je navedeno drugače (op. prev.).

5 Pri navajanju žensk vedno uporabljam narekovaje, da bi opozorila, kako problematičen (neustrezen) je izraz pri uporabi v nezahodnem, nebelem kontekstu.

ljudski latinskoameriški feminizem, ki je bil zavezan marksizmu in levičarski politiki ter proti privilegijem in prerogativam, ki so jih uživale nekatere ženske in so se odražali v sami organizaciji v smislu opredeljevanja osrednjih vprašanj, strategij, zavezništev in oblik reprezentacije. Pozneje, v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, je te razlike v smislu odnosa do države ter procesov institucionalizacije in birokratizacije feministične agende opredelilo avtonomno feministično gibanje. Vzporedno s to zgodovino je v osemdesetih letih na javnem prizorišču vzniknila moč črnkega gibanja v Braziliji, od koder so bili prvi glasovi črnkih žensk pripravljene na boj za svoje mesto znotraj mešanega antirasističnega gibanja, pa tudi znotraj feminističnega gibanja. V tej zgodovini afriškobrazilsko gibanje postane paradigmatično v prispevku rasnega zavedanja in širšega boja proti institucionalnemu rasizmu. Afriškobrazilski feminizem je v regiji postal pionirska sila pri spodbujanju razmišljanja o odnosu med družbenim spolom, raso in razredom (Alvarez idr., 2003: 548).

V Braziliji, državi afriškega porekla, je samoidentificirana ženska črna gibanja podpirala intelektualna produkcija črnkih feministk v ZDA. Od osemdesetih let prejšnjega stoletja jim je njihov dialog omogočil razvoj teoretsko-metodoloških orodij za boljše razumevanje lastne realnosti.⁶

Težave pri tvorjenju dekolonialne in antirasistične zavesti ter vplivi črnkih feministk in rasiziranih feministk drugih rasnih/etničnih skupin v ZDA in Abya Yali

Nemogoče je zanikati velik vpliv, ki sta ga imela črnski feminizem in feminizem rasiziranih »žensk« drugih rasnih/etničnih skupin v ZDA na antirasistične feministke v Latinski Ameriki in drugje. To je v sklicevanju na dekolonialne analize zagotovo to, kar imenujem »geopolitika vednosti« (Mignolo, 2002: 17–44) oziroma, še bolje, »politična ekonomija vednosti« (Rivera Cusicanqui, 2010). Zaskrbljenost zaradi zgodovinske nezmožnosti latinskoameriškega feminizma, da bi ustvaril lastno teorijo, ki bi reflektirala lastno geopolitično konfiguracijo, so izrazile že avtorice, kot so Breny Mendoza (2009), Mayra Leciñana Blanchard (2005: 23–32) in jaz; to je bil razlog, ki me je motiviral, da s skupino študentk_ov in aktivistk_ov izvedemo neodvisno

---

⁶ Tukaj bi se morali sklicevati na teoretično in aktivistično produkcijo črnkih avtoric, kot so denimo Luiza Bairros, Leila Gonzales, Sueli Carneiro, Jurema Werneck in druge.

raziskavo o produkciji vednosti v študijah družbenega spola in spolnosti v Latinski Ameriki (Espinosa Miñoso in Castelli, 2011).

Naš status satelitskih držav evropskega in pozneje ameriškega kolonializma nas določa kot prejemnice_ke namesto proizvajalke_ce vednosti. To je črnskim in drugim rasiziranim feminističnim piskam in intelektualkam kljub njihovemu subalternemu statusu v ameriški akademski sferi omogočilo doseči določeno stopnjo recepcije in postati referenčni glas rasiziranih žensk in žensk tretjega sveta. Pomembnost tega razmišljanja o odnosu med raso in družbenim spolom v Latinski Ameriki je bila tolikšna, da smo se morale_i soočiti z nerodno situacijo, ko so lokalne glasove, ki so prispevali podobne argumente, nadomestile_i predstavnice_ki Evrope in Angloamerike. Odtlej se nadaljuje dolga tradicija, ki sistematično ignorira lokalne prispevke, obenem pa ovira razvoj naše lastne teorije, ki temelji na naših pozicijah. Ta problem postane očitna na področju raziskav, kot je denimo dekolonialni obrat, ki je obsodil kolonialnost vednosti; pa vendar, ko gre za razmišljanje o odnosu med kolonialnostjo in družbenospolno klasifikacijo, se intelektuale_cin raziskovalke_cin kolonialnosti zatečejo tudi k interpretacijam, ki so jih razvili glasovi črnskih, *chicana* in drugih rasiziranih feministk v ZDA, ob predpostavki, da slednje predstavljajo tudi subalterne v Latinski Ameriki in na Karibih (glej Mendoza, 2014: 91–104).

Verjamem, da je odločilni vpliv, ki so ga imele črnske feministke in rasizirane feministke drugih rasnih/etničnih skupin v ZDA na razvoj antirasističnih bojev v naši regiji, posledica določenih pogojev, ki so omogočili veliko zgodnejši zgodovinski pojav te misli v ZDA kot v Latinski Ameriki. Prepričana sem, da imajo nekateri pogoji za pojav feminističnega antirasističnega aktivizma in teorij v ZDA in Latinski Ameriki nekaj opraviti s tem, kar je Antonio Guimarães opredelil kot zgodovinsko konstrukcijo različnih modelov državnega rasizma na globalni ravni (Guimarães, 1996: 32–45). Sledeč Guimarãesovi hipotezi bi obstoj modela rasne segregacije, kot denimo v ZDA, omogočil zgodnji nastanek – znotraj časovnosti, zaznamovane s konfiguracijo nacionalne države in kolonialnosti – zavedanja o »rasnem zatiranju« v ZDA, ki se razlikuje od tistega, do katerega bi prišlo v latinskoameriških državah, kjer je vrsta »asimilacijskega« rasizma, ki izhaja iz strategije in ideologije rasne mešanosti,⁷ preprečila ali upočasnila pojav zavesti o rasnem zatiranju in pojav politike, ki bi iz nje izhajala.

Ideologija rasne mešanosti je vzpostavila idejo o možnosti pomiritve konfliktov med različnimi nasprotnimi kulturnimi in epistemskimi tradicijami,

---

⁷ Obstaja široko področje dela, ki rasno mešanost (*mestizaje*) analizira kot diskurz kreolskih elit v Latinski Ameriki, vključno s tistim, ki so ga opravili Breny Mendoza, Mary Louise Pratt, Peter Wade in drugi.

a je zato morala nujno opustiti lokalne, staroselske epistemologije in jih nadomestiti z moderno kolonialno matrico latinskoameriške nacionalne države. Skozi diskurz, ki skriva več kot kaže, »zasut z evfemizmi, ki zakrivajo realnost, namesto da bi jo pokazali« (Rivera Cusicanqui, 2010: 19; glej tudi Mendoza, 2001), so nacionalne elite nebelemu prebivalstvu ponudile mistificirajoč diskurz integracije, medtem pa so nas začele »beliti« z namenom, da nas spremenijo v vrsto naprednih in razvitih narodov, ki bi posnemali Evropo. Ta postopek »beljenja« je bil odločilen za nastanek tako vladajočih razredov kot srednjega razreda in urbanega delavskega razreda, oblikovanih po idealih modernosti.

Skupnosti upora so bile sistematično izpostavljene iztrebljanju in izključitvi ali pa so bile prisiljene pozabiti svojo izvornost in se pripisati sodobnemu zahodnemu idealu s pomočjo predloga integrativnega procesa rasnega mešanja (Rivera Cusicanqui, 2010). Povedati je treba, da je predvsem feminizem, ki je bil pretežno meščanski in belski ali rasno mešanega porekla, dobil možnost enakosti ter individualne in spolne svobode, pa čeprav je imel tudi ta feminizem kompromitirano razmerje z emancipacijskimi ideali napredka (glej Espinosa Miñoso, 2015). To je vključevalo produkcijo evrocentričnega pogleda, ki mu ne uspe zaznati učinkov rasizma kot episteme, na kateri temelji program osvoboditve Latinske Amerike pa tudi naše sodobne oblike politične in družbene organizacije. In zato je bilo v Latinski Ameriki feminizmu težko priznati svojo sovpletenost v širjenje sodobnega kolonialnega pogleda, rasizma in rasiziranega družbenospolnega sistema, ki iz njega izhaja.

Ta zgodovinska posebnost nas je razlikovala od tistega, kar se je zgodilo v drugih geopolitičnih kontekstih, na primer v Afriki in ZDA, kjer je bil konstitutivni rasizem očiten zaradi neposrednih izkušenj segregacije in apartheidu (glej Guimarães, 1996). Zaradi tega se je lahko prvo sodobno antirasistično gibanje feministk v ZDA pojavilo že v zgodnjih sedemdesetih letih, zahvaljujoč kombinaciji dveh močnih gibanj, ki sta se v omenjenem desetletju pojavili hkrati: feministično gibanje in gibanje za državljanske pravice, ki je bilo pozneje radikalizirano v črnskih nacionalističnih gibanjih, mnoga od njih pa so sledila marksistični analizi. Glasovi črnskih feministk in rasiziranih feministk drugih rasnih/etničnih skupin v ZDA so vzniknili prav iz izkušnje aktivizma v teh dveh gibanjih in marksistične militantnosti.

Sprememba, ki je inavgurirala ta subalterni feminizem rasiziranega delavskega razreda »žensk« v ZDA, je bila možna le zato, ker jim je še kako delujočo kategorijo rase, ki je bila centralna za kolonizacijo/kapitalizem, uspelo ponovno vpeljati v razprave kot zgodovinsko kategorijo, ki igra ključno vlogo pri kapitalistični akumulaciji in ekspanziji, kar je omogočilo razumeti zatiranje, ki ga je utrpelo veliko »žensk«, zatiranje, ki ga evrocentrična feministična teorija ni upoštevala.

Črnske feministke in rasizirane feministke drugih rasnih/etničnih skupin, ki sta jih spodbudili izkušnja separatizma in nacionalizma ter črnska in *chicano* [mehiško-ameriška] revolucionarna militantnost, prežeta z radikalno in revidirano marksistično teorijo, so se lahko učinkovito sklicevale na razred in raso. Ta odnos je v subalternem subjektu – ki sta ga proizvedli ekspanzija kapitala in kolonizacijska ekspanzija – ustvaril rasiziran subjekt, ki je bil tu, da opraviči belo nadvlado in tisto, kar marksistična misel ni mogla teoretizirati v celoti zaradi svoje odločne zavezanosti programu modernizacije.

Ta politični subjekt, proizveden iz rasne zavesti, je oporekal tako epistemičnemu evrocentризmu kot ekspanzivnemu kolonialističnemu projektu Evrope; sredi tridesetih let so ga izpostavili ključni avtorji gibanja *négritude*, kot sta Frantz Fanon (1963) in Aime Césaire (1972). Od tod je bilo mogoče začeti razmišljati o »razliki« v zvezi z evropskim subjektom emancipacije v povezavi s političnim programom mednarodnega socializma. To razliko ali specifičnost so pozneje tematizirale črnske feministke, ko so izvedle revizijo osnovnih premis, ki pojasnjujejo podrejanje žensk znotraj patriarhata – premise, ki jih je formuliral in vzdrževal meščanski belski feminizem, celo tisti, ki se je zavezal razrednemu boju.

Latinskoameriški feminizem je po drugi strani potreboval več časa, da so se pojavili glasovi rasiziranih žensk in feministk, ki se zavedajo rasističnega in seksističnega zatiranja. Poleg tega je bilo za latinskoameriški feminizem kot celoto potrebno veliko, da je ozavestil potrebo po artikulaciji razumevanja rasizma. Čeprav smo bili na začetku devetdesetih let priča rojstvu latinskoameriškega gibanja črnih žensk, ki so ga vodile črnske feministke,⁸ številne med njimi lezbijke, se je to gibanje razvilo v neposrednem trku z interesi in senzibilnostjo lokalnih mainstreamovskih feministk.

Kot sem izpostavila v drugem prispevku (Espinosa Miñoso, 2012), ostaja dejstvo, da kljub uporabi feminističnih teorij, proizvedenih v ZDA in Evropi, v Latinski Ameriki kritična produkcija, kot jo je razvilo feministično gibanje tretjega sveta in v ZDA, pa tudi prva lokalna prizadevanja, ni bila deležna posebne pozornosti latinskoameriškega feminizma kot celote. Opozorila sem, da »smo morale_j počakati, da so te prispevke zbrale in ocenile ameriške bele akademičarke, da so lahko v Latinski Ameriki dosegli določeno raven [minimalne pozornosti in] legitimnosti« (Espinosa Miñoso, 2012: 217).

Vsekakor so bile črnske feministke in rasizirane feministke drugih rasnih/etničnih skupin v ZDA za nas, antirasistične feministke v Latinski Ameriki, pomembne teoretsko-politične referenčne točke. Njihove zahteve in kritika

---

8 V tem obdobju so se v regiji pojavile različne organizacije črnih žensk, vključno z Domom afriških žensk (House of African Women) v Dominikanski republiki in Latinskoameriško mrežo afriških žensk (Latin American Network of African Women).

so bile bistvene pri oblikovanju lastnega glasu iz subalternih družbenospolnih pozicij. Ta glas mora v vsej svoji produkciji, ne da bi spregledale_i izpostavljeno genealogijo, ki ga je podpirala, nadaljevati po svoji poti. To vključuje prispevke in pisanja, ki izhajajo iz realne izkušnje kot subjektov kolonialnosti moči/oblasti, biti in vednosti, da bi oblikovale_i kritično podporo, ki izhaja iz rasiziranega subalternega sveta.

Antirasistične feministke v Abya Yali lahko prispevajo veliko h kontekstu, ki učinkovito razlaga odnos med zatiranjem/dominacijo nad ženskami in rasizmom. Ta kontekst je po mojem mnenju analiza kolonialnosti in modernega kolonialnega družbenospolnega sistema, ki nam omogoča poglobiti in izboljšati kritiko antirasističnih feministk v ZDA ter prvi, zelo cenjen segment antirasističnih feministk v Abya Yali. Hkrati odpira nove poti za premagovanje epistemoloških ovir, ki jih vsebuje teorija interseksionalnosti, ki, kot vemo, velja za temeljni prispevek tako imenovanega črnskega feminizma.

O mejah teorije, osredinjene na družbenospolno zatiranje, in o njenih negativnih posledicah za enoten boj

Pojav zavesti o družbenem spolu je v zgodovini širših družbenih gibanj v Latinski Ameriki precej nov. Priča smo bili, kako je feminističnemu diskurzu v Latinski Ameriki sčasoma uspelo vplivati na ravni idej v določenih prostorih širokih antikapitalističnih, ljudskih in etno-rasnih gibanj. To lahko opazimo v nekaterih analizah, ki izvirajo iz takih diskurzov in v katerih vidimo vse večjo skrb zaradi družbenospolnega zatiranja. Državni diskurz o pravicah, ki je bil dosežen s težavo, je tukaj zahvaljujoč pritiskom feminističnega gibanja in sistematičnemu delu feminizma na državni ravni, prek nevladnih organizacij in agende razvoja. Hkrati ima opravka z leti dela in vstopanja v skupnosti popularnega in levičarskega feminizma. Del dela avtonomnih in radikalnih feministk v Latinski Ameriki je bil vzdrževati in se zavezati tistemu, kar je bilo obravnavano kot »drugi boji«, ki so potekali na celini.

Nazadnje bi morale_i potrditi vplive akademskega feminizma z vidika njegove širitve na latinskoameriških univerzah in vznik pozitivnih aktivnih programov, s katerimi so staroselke in afriške potomke dobile dostop do strokovnih študij o družbenem spolu in spolnosti. Vse to je prispevalo k razširitvi in določeni stopnji popularizacije feminističnih idej ter interpretacij o družbenospolnem zatiranju (oziroma o ženskah kot ženskah).

Kot rezultat teh širokih antikolonialnih, antiimperialističnih in antiracističnih gibanj v Latinski Ameriki smo pričele_i vključevati – plašno, a veliko hitreje, kot smo bile_i pripravljene_i priznati – zanimanje za reprodukcijo hierarhičnih odnosov med ženskami in moškimi, med družbenimi spoli, zaničevanimi spolnimi identitetami in tistimi, ki jih razumemo kot normativna telesa in ki so del samih skupnosti in gibanj. Vendar pa bi morale_i biti sumničave_i glede takšne resnice o »družbenem spolu«, kot jo v svoji širitvi nadalje razvija latinskoameriški feminizem, ko ga poskuša tolmačiti kot nekakšno zgodovinsko interpretacijo, ki ga opredeljuje kot »skupno zatiranje žensk na podlagi dejstva, da so ženske«. Kljub poskusu feministične teoretizacije iz različnih front, da bi pokazala na globoke probleme razdrobljene in univerzalistične konceptualizacije zatiranja, feministični um v Latinski Ameriki, medtem ko napreduje, še vedno vztraja pri predlogu homogenizacijske analize.

Tu je pomembno opredeliti koncept »uma« v razmerju do feminizma in način, kako ga konceptualiziram sama. Trdim, da obstaja univerzalni feministični um, ki sestoji iz niza načel, v katerih sodelujejo feministke vseh časov in najbolj raznolikih sodobnih struj v ZDA, pa tudi v Evropi, Latinski Ameriki, Aziji in Afriki. Za ta um je značilna njegova zavezanost okcidentalni modernosti in s tem kolonialnosti kot skriteму obrazu modernosti.⁹

Meje takšne teoretizacije se vsakodnevno izražajo v latinskoameriških feminističnih strategijah – ki so osredotočene na družbeni spol ali na tisto, kar druge_i imenujejo »ženstveno stanje« – ter skušajo vplivati na vse ženske v skupinah in skupnostih, ki jim pripadajo zaradi družbenih, kulturnih in ekonomskih okoliščin. Kot sem že poudarila (glej Espinosa Miñoso, 2016), je ta predpostavka produktivna za ženske, ki uživajo razredne in rasne privilegije, obenem pa imajo korist od politike, ki pušča nespremenjena tista področja družbenega življenja, v katerih te iste ženske zasedajo hierarhične pozicije in so del tistih prevladujočih skupin, ki so v zgodovini uveljavljale moč.¹⁰

To ima neposredne posledice za vrsto feministične politike, ki se zastavlja, in za tip vrednosti, ki jo pripisuje rasiziranim »ženskam« obrobni urbanih

---

9 V skladu s karakterizacijo, ki jo je razvil Mario Blaser, pravim, da obstajajo vsaj tri točke, bistvene za sodobni mit, ki ga feministični program reproducira: »Velika ločitev med naravo in kulturo, kolonialna razlika med modernim in nedomodernim ter linearna, enosmerna časovnost, ki teče od preteklosti k prihodnosti« (glej Blaser, 2013: 24). Te ideje sem podrobneje razvila v svojem besedilu za knjigo *(An)danzas de los feminismos descoloniales y anti-coloniales en Abya Yala* [Prizadevanja dekolonialnih in antikolonialnih feminizmov v Abya Yali] (glej Ochoa idr., 2017).

10 Tako sem poimenovala družbenospolni rasizem, ko ta postane glavna kategorija feministične analize: »Nezmožnost feministične teorije, da bi prepoznala svoje privilegirano mesto izjavljanja v moderni kolonialni matrici družbenega spola« (Espinosa Miñoso, 2016: 50).

in kmečkih skupnosti. Ko se od njih zahteva, da izberejo družbenospolno zavezništvo ter ga postavijo nad razredna in rasna zavezništva, je jasno, na katero stran se bodo postavile.

Vedo, da izbira družbenospolnega zavezništva, ki ga predlaga feminizem, pomeni izgubo, saj je cena za to pripravljenost opustiti ali postaviti v ozadje zgodovinske antagonizme, ki jih opredeljujejo kot del skupnosti ali kot vrsto ljudi. Takoj ko namreč dosežejo cilje, ki so opredeljeni kot »skupni cilji«, bodo spet prepuščene same sebi, da se soočijo s težko realnostjo življenja, ki je obsojeno na zgodovinske oblike institucionalnega in državnega nasilja – pogoje, s katerimi se srečujejo vsakodnevno.

To zavedanje o uporabi in preživetju kot posameznice_ki, skupnost in etno-rasna skupina ali razred je tisto, kar odloča pri presoji o prednostih in slabostih, ko gre za vprašanje, ali bi se sploh imenovala feministke. To so razlogi za njihovo previdnost, s teorijo ali brez nje, saj vedo, da feminizem ni njihovo mesto. In čeprav lahko feministična opcija odpre nekaj vprašanj, kar zadeva lasten upor in osvoboditev, to kljub vsemu ni njihov boj.

Nekoč mi je Julia Ramos, ajmarska voditeljica bolivajske konfederacije Bartolina Sisa, povedala razlog za svojo odločitev, da se ne bo imenovala feministka. Rekla je: »Sama se ne bom rešila.«¹¹ Ni šlo samo za ime, ampak za cilje boja. Medtem ko je za konsenzualno feministično ideologijo boj družbenospolno osredinjen in poteka »med ženskami«, rasizirane ženske in feministke razmišljajo in si prizadevajo zatiranje teoretizirati na kompleksen, zapleten, večdimenzionalen in defragmentiran način. Za nas je temeljno, da imamo skupni boj z moškimi iz skupnosti, saj vemo, da njihova telesa, prav tako kot naša, proizvaja matrica zatiranja, ki obstaja zaradi izkoriščanja in nasilja.

Takšne pozicije še vedno ne more usvojiti velika večina glavnih tokov latinskoameriških feministk, ki se je izoblikovala znotraj kolonialne matrice in evrocentričnega pogleda. Čeprav se je antirasistično in dekolonialno razmišljanje na celini okrepilo in poglobilo, naletimo na močan odpor proti opuščanju centralnosti in produktivnosti družbenega spola kot prevladujoče kategorije za razlago zatiranja. Latinskoameriški feminizem je morda danes bolj pripravljen biti pozoren na rasizem in posledice kolonializma, pa čeprav njegov pogled na rasizem ostaja površen, partikularističen ter predvsem razdrobljen in pavšalen. Njegovo razumevanje ter obravnavanje rasizma in modernega kolonialnega kapitalističnega svetovnega sistema ohranja stališče, da so bile prevladujoče kategorije zatiranja drugačne narave in da so v ozadju drugačne zgodovinske matrice. Konec koncev, tudi najdobronamernejši feminizem o teh vprašanjih še vedno razmišlja kot o

11 Julia Ramos v pogovoru z avtorico, La Paz, Bolivija, 2010.

ločenih vprašanjih, kot o dodatku k družbenospolni prevladi in zatorej kot o manj temeljnem za ženske boje.

Dokler v latinskoameriškem feminizmu tega stališča zatiranja ne bomo sposobne_i spremeniti, bo ta obsojen na boj zgolj nekaterih; še več, ta boj za emancipacijo bo koristil le majhnemu številu ljudi, ne pa v boju proti vse večjemu zatiranju rasiziranih subjektov, ne glede na družbeni spol.

Prevod iz angleščine: Jovita Pristovšek.

Redakcija prevoda: Marina Gržinić, Tjaša Kancler in Jovita Pristovšek.

Literatura

Alvarez, Sonia E., Elisabeth Jay Friedman, Ericka Beckman, Maylei Blackwell, Norma Stoltz Chinchilla, Nathalie Lebon, Marysa Navarro in Marcela Ríos Tobar (2003): *Encontrando os feminismos latino-americanos e caribenhos. Revisitas Estudos Feministas* 11(2): 541–575. Dostopno na: <http://www.scielo.br/pdf/ref/v11n2/19138.pdf> (18. december 2020).

Blaser, Mario (2013): *Un relato de globalizacion desde el Chaco*. Popayan: Universidad del Cauca.

Césaire, Aime (1972): *Discourse on Colonialism*. New York: Monthly Review Press.

Espinosa Miñoso, Yuderkys (2012): Los desafíos de las practicas teorico-politicas del feminismo latinoamericano en el contexto actual. V *Crisis y movimientos sociales en nuestra America. Cuerpos, territorios e imaginarios en disputa*, M. Daza, R. Hoetmer in V. Vargas Yuderkys (ur.), 209–226. Lima: Programa Democracia y Transformacion Global (PDTG).

Espinosa Miñoso, Yuderkys (2015): El futuro ya fue: Una critica a la idea del progreso en las narrativas de liberacion sexo-genericas y queer identitarias en Abya Yala. V *Andar erotico decolonial*, R. Moarquech Ferrera-Balanquet (ur.), 21–39. Buenos Aires: Ediciones del Signo.

Espinosa Miñoso, Yuderkys (2016): Y la una no se mueve sin la otra: descolonialidad, antiracismo y feminismo. Una trieja inseparable para los procesos de cambio. *Revista Venezolana de Estudios de la Mujer* 21(46): 47–64.

Espinosa Miñoso, Yuderkys in Rosario Castelli (2011): Colonialidad y dependencia en los estudios de genero y sexualidad en America Latina: El caso de Argentina, Brasil, Uruguay y Chile. V *Feminismos y Poscolonialidad: Descolonizando el feminismo desde y en America latina*, K. Bidaseca in V. Vazquez Laba (ur.), 191–214. Buenos Aires: Godot.

Espinosa Miñoso, Yuderkys, Diana Gomez Correal in Karina Ochoa Muñoz (ur.) (2014): *Tejiendo de Otro Modo: Feminismo, epistemología y apuestas descoloniales en Abya Yala*. Popayán: Editorial de la Universidad del Cauca.

- Fanon, Frantz (1963): *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.
- Guimarães, Antonio Sergio Alfredo (1996): El mito del anti-racismo en Brasil. *Nueva Sociedad* (144): 32–45.
- Leciñana Blanchard, Mayra (2005): Feminismo filosofico en el contexto latinoamericano: ¿Quién habla y cómo? Subjetivación política y subalternidad. *Clepsydra* (4): 23–32.
- Mendoza, Breny (2001): La desmitologización del mestizaje en Honduras: Evaluando nuevos aportes. *Revista Mesoamerica* 22(42): 256–279.
- Mendoza, Breny (2009): Los feminismos y la otra transición a la democracia de América Latina. V *Rebeldes Ilustradas*, M. A. García de León (ur.), 60–75. Barcelona: Libros de Revista Anthropos.
- Mendoza, Breny (2014): La epistemología del sur, la colonialidad del género y el feminismo latinoamericano. V *Tejiendo de Otro Modo: Feminismo, epistemología y apuestas descoloniales en Abya Yala*, Y. Espinosa Miñoso, D. Gómez Correal in K. Ochoa Muñoz (ur.), 91–104. Popayán: Editorial de la Universidad del Cauca.
- Mignolo, Walter (2002): La geopolíticas del conocimiento y colonialidad del poder: Entrevista a Walter Mignolo. Entrevistar Catherine Walsh. V *Indisciplinar las ciencias sociales: Geopolíticas del conocimiento y colonialidad del poder; Perspectivas desde lo andino*, C. Walsh, F. Schiwy in S. Castro-Gómez (ur.), 17–44. Quito: Universidad Andina Simón Bolívar, Ediciones Abya Yala.
- Ochoa, Karina, María Teresa Garzón, Yuderkis Espinosa Miñoso, Aura Cumes in Breny Mendoza (ur.) (2017): *(An)danzas de los feminismos descoloniales y anti-coloniales en Abya Yala*. Madrid: Akal.
- Rivera Cusicanqui, Silvia (2010): *Ch'ixinakax utxiwa: una reflexión sobre prácticas y discursos descolonizadores*. Buenos Aires: Tinta Limón.